

**Uzasadnienie do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu
z dnia 9 maja 2014 r.
w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000
Dzika Orlica PLH020061**

Zgodnie z art. 28 ust. 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r., poz. 627 ze zm.) regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia, w drodze aktu prawa miejscowego, w formie zarządzenia, plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000. Plan zadań ochronnych sporządzany jest na 10 lat; pierwszy projekt sporządza się w terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia obszaru przez Komisję Europejską jako obszaru mającego znaczenia dla Wspólnoty (art. 28 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody).

Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty Dzika Orlica PLH020061 (zwany dalej Obszarem) o powierzchni 539,7 ha został zatwierdzony decyzją Komisji Europejskiej 2009/93/WE z dnia 12 grudnia 2008 r., którą opublikowano w Dzienniku Urzędowym Komisji Europejskiej 13 lutego 2009 r. (wejście w życie dnia 6 marca 2009 r.). Obszar położony jest na terenie gmin Szczytna, Bystrzyca Kłodzka i Międzyzlesie w powiecie kłodzkim, w województwie dolnośląskim.

Obszar wyznaczono w celu zachowania we właściwym stanie ochrony następujących siedlisk przyrodniczych i gatunków zwierząt wymienionych w Załącznikach I i II *Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory* (Dz. U. UE L.92.206.7, Dz. U. UE-sp.15-2-102 ze zm.), tj.:

- 3220 Pionierska roślinność na kamieńcach górskich potoków,
- 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (*Ranunculion fluitantis*),
- 3270 Zalewane muliste brzegi rzek z roślinnością *Chenopodion rubri* p.p. i *Bidention* p.p.,
- *6230 Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion* – płaty bogate florystycznie),
- 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*),
- 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*),
- 6520 Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (*Polygono-Trisetion*),
- 7120 Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji,
- 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea*),
- 8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe *Androsacion vandellii*,
- 9110 Kwaśne buczyny *Luzulo-Fagetum*,
- *9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (*Tilio platyphyllis-Acerion pseudoplatani*),

*91D0 Bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi Pinetum*, *Pino mugo-Sphagnetum*, *Sphagno girgensohnii-Piceetum*) i brzoźowo-sosnowe bagienne lasy borealne,

*91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe,

1037 Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*,

1060 Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*,

1096 Minóg strumieniowy *Lampetra planeri*,

1163 Głowacz białopłetwy *Cottus gobio*,

1337 Bóbr europejski *Castor fiber*,

1355 Wydra europejska *Lutra lutra*,

6177 Modraszek telejus *Maculinea (Phengaris) teleius*,

6179 Modraszek nausitous *Maculinea (Phengaris) nausithous*.

W toku prac nad planem, po przeprowadzonej weryfikacji zasobów siedlisk przyrodniczych i gatunków zwierząt stanowiących przedmioty ochrony obszaru, ekspert stwierdził, że wszystkie płaty łąk zaliczane wcześniej do typu 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie – zakwalifikowane winny być do typu 6520 Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie, natomiast wcześniejsze podawanie obecności siedliska 7120 Torfowiska wysokie w granicach obszaru było wynikiem błędnej interpretacji typu siedliska - zaliczano bowiem do niego podsuszone torfowisko w południowej części Lasówki, które po weryfikacji terenowej okazało się mieć w rzeczywistości charakter torfowiska przejściowego i winno być zaliczone do typu siedliska 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska. Fitosocjolog nie potwierdził również występowania obecnie w Obszarze siedliska 3270 Zalewane muliste brzegi rzek, które najprawdopodobniej w przeszłości wytworzyło się efemerycznie na skutek złożenia się czynników antropogenicznych (niski poziom wody w sztucznym zalewie w Rudawie) w danym roku – w dolnie rzeki Dzika Orlica nie występują procesy umożliwiające cykliczne tworzenie się takich siedlisk i brak jest odpowiednich, potencjalnych miejsc, gdzie mogłoby się pojawiać to siedlisko w przyszłości. Wobec powyższego siedliska 3270, 6150 i 7120 winny być usunięte z listy przedmiotów ochrony.

Ponadto powierzchnię i reprezentatywność siedlisk 8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe i *9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach specjaliści uznali za nieistotną dla zachowania zasobów tych siedlisk w obszarze i regionie biogeograficznym (sieci Natura 2000). Wobec powyższego zaproponowano aktualizację Standardowego Formularza Danych (SDF) w zakresie nadania ww. siedliskom oceny D – nieznacząca.

W wyniku przeprowadzonej weryfikacji znaczenia siedliska *91D0 Bory i lasy bagienne

w obszarze stwierdzono, że siedlisko to występuje tylko między Lasówką a Rozdrożem pod Hutniczą Kopą w kompleksie leśnego torfowiska przejściowego na terenie administrowanym przez Nadleśnictwo Zdroje – poza obecnymi granicami Obszaru. W trakcie procedury aktualizacji granic i SDF Obszaru w 2008 roku informacje o tym siedlisku dodano do SDF, jednak nie włączono jego płatów do Obszaru (z tego powodu wymagana jest w przyszłości korekta granic Obszaru w celu faktycznego włączenia cennego płatu siedliska). Nie stwierdzono innych płatów tego siedliska w granicach Obszaru, z tego powodu obecnie wskazano to siedlisko do usunięcia z listy przedmiotów ochrony obszaru.

W trakcie prac terenowych nie potwierdzono wprawdzie występowania osobników gatunku 1060 czerwończyk nieparek *Lycaena dispar* w granicach obszaru, jednak istnieje możliwość jego stwierdzenia w przyszłości (ze względu na występowanie potencjalnych siedlisk). Ponadto zasoby gatunku 1337 bóbr europejski uznano za nieistotne dla zachowania gatunku w obszarze i sieci Natura 2000. Obu tym gatunkom nadano nieznaczącą ocenę reprezentatywności (D).

Powyższe dane pozwoliły na opracowanie i przekazanie do Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska wniosku o wprowadzenie zmian do SDF Obszaru. Zaktualizowano m.in. oceny zachowania siedlisk i gatunków (wraz ze zmianą ich powierzchni i liczebności), opis obszaru, wartości przyrodniczej, znaczenia oraz zagrożeń. Z uwagi na konieczność zatwierdzenia zmian przez Komisję Europejską - nie usunięto dotychczas z SDF ww. siedlisk i gatunków z listy przedmiotów ochrony Obszaru.

Podczas prac nad projektem przeanalizowano przebieg granic Obszaru i wskazano na konieczność zmiany granic, zgodnie z aktualną wiedzą o stanie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków oraz ich korektę w celu dociągnięcia granic Obszaru do działek ewidencyjnych. Zaproponowano włączenie do Obszaru kompleksu torfowisk z siedliskiem *91D0 położonych w północnej części obszaru, dzięki czemu zlikwidowana zostanie niespójność między danymi w SDF i rzeczywistym występowaniem siedlisk przyrodniczych w obszarze. Planowane jest również włączenie kompleksu torfowisk przejściowych (siedlisko 7140) w rejonie Lesicy w postaci eksklawy, a także wyłączenie z Obszaru pięciu działek w obrębie Niemojów i jednej w obrębie Rudawa, na których nie są zlokalizowane żadne płaty siedlisk przyrodniczych ani stanowiska gatunków będących przedmiotami ochrony w obszarze. Wniosek w sprawie zmiany granic zostanie ostatecznie sformułowany i przekazany do GDOŚ dopiero po przeprowadzeniu odrębnych konsultacji i ustaleń pomiędzy specjalistami, właścicielami działek (m.in. Nadleśnictwem Bystrzyca Kłodzka), organami gmin i tut. Dyrekcją.

Obecne granice Obszaru przedstawiono na załączniku mapowym oraz opisano w oparciu o punkty węzłowe, dla których podano długość i szerokość geograficzną w układzie współrzędnych

płaskich prostokątnych PL-1992.

Projekt planu zadań ochronnych dla Obszaru został sporządzony z uwzględnieniem wymagań określonych w art. 28 ust. 10 *ustawy o ochronie przyrody* oraz zgodnie z zapisami *rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000* (Dz. U. Nr 34, poz. 186 ze zm.).

Prace nad projektem planu zadań ochronnych dla Obszaru rozpoczęły się w 2011 roku w ramach realizacji projektu „*Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 na obszarze Polski*”, współfinansowanego ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w ramach działania 5.3 priorytetu V.

Założeniem do opracowania projektu planu zadań ochronnych dla Obszaru jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu przedmiotów ochrony, który to obowiązek wynika z art. 6 (1) Dyrektywy Siedliskowej.

Obszar ma kształt wąskiego pasa wyciągniętego w kierunku NW-SE i zajmuje fragment doliny rzeki Dzikiej Orlicy w jej górnym biegu, która na całym tym odcinku stanowi granicę państwową z Republiką Czeską. W obręb Obszaru włączono głównie terasy zalewowe, nadzalewowe i dolne partie zboczy doliny o ekspozycji w większości SW. Cały Obszar jako jedyny w Polsce należy do zlewiska Morza Północnego (dorzecze Łaby). Szata roślinna Obszaru należy do piętra regła dolnego, lecz została w znacznym stopniu przekształcona przez człowieka. Wyjątkowo dobrze wzdłuż Dzikiej Orlicy zachowały się rzadkie w Sudetach siedliska olszynki górskiej, głównie na odcinku doliny między Mostowicami a Lesicą-Kolonia. Jest to jeden z najlepiej zachowanych kompleksów tych zbiorowisk leśnych w Sudetach. Lokalnie nad dopływami, rzadziej nad samą Dziką Orlicą, można spotkać naturalne podgórskie łągi jesionowe. Występują tu również zbiorowiska ziołoroślowych łąk wilgotnych i świeżych łąk górskich o dużym stopniu naturalności. Na skrzydłach doliny występują niewielkie powierzchniowo torfowiska niskie. Mozaikowo występują również zbiorowiska szuwarowe oraz zarośla wierzbowe. Skład gatunkowy flory ma charakter przejściowy między Sudetami Zachodnimi i Wschodnimi, zaznacza się znaczny udział gatunków górskich. Dzika Orlica, którą uznano za rzekę włosienicznikową, stanowi także dobre siedlisko głowacza białopłetwego, minoga strumieniowego oraz wydry.

Rzeka wraz z częścią doliny stanowi własność Skarbu Państwa i jest administrowana przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, zaś tereny leśne zarządzane są przez Nadleśnictwa: Zdroje, Bystrzyca Kłodzka i Międzyzlesie. Pozostałe tereny to głównie mozaika własności komunalnej i prywatnej.

W ramach prac nad projektem planu dokonano oceny stanu ochrony poszczególnych siedlisk przyrodniczych i gatunków oraz zidentyfikowano zagrożenia, istniejące i potencjalne, dla

poszczególnych przedmiotów ochrony.

Stan zachowania siedlisk przyrodniczych w Obszarze jest dość zróżnicowany: siedliska (3220 Pionierska roślinność na kamieńcach górskich potoków, 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników) i gatunki zwierząt (1096 minóg strumieniowy, 1355 wydra europejska), związane z ekosystemem rzeki Dzikiej Orlicy zachowane są w większości we właściwym stanie (FV), natomiast stan siedlisk łąkowych (*6230, 6520), torfowisk (7140), ziołorośli (6430) i łągów (*91E0) oraz populacji bezkręgowców (6179) oceniono jako niezadowolający (U1) lub zły (U2).

Nie zidentyfikowano istniejących zagrożeń dla siedlisk: 3220 pionierska roślinność na kamieńcach górskich potoków, 6430 ziołorośli oraz 1355 wydry, natomiast dla populacji gatunków zwierząt: 1037 trzepli zielonej i 6177 modraszka telejusa nie wskazano zagrożeń z powodu braku wystarczającej wiedzy na temat występowania miejsc ich bytowania w granicach Obszaru. Jako istniejące i potencjalne zagrożenia dla siedlisk związanych ze środowiskiem wodnym (3220, 3260, 6430, *91E0) i gatunków zwierząt (1163, 1096, 1355) wskazano inwazję gatunków obcych, zanieczyszczenie wód powierzchniowych ściekami lub odpadami oraz prowadzenie prac regulacyjnych i zmianę przebiegu koryta rzeki, a także istniejące progi wodne. W stosunku do organizmów wodnych zagrożeniem jest również antagonizm ze zwierzętami introdukowanymi w stawach hodowlanych i innych zbiornikach wodnych. Na pogorszenie stanu siedlisk łąkowych (*6230, 6520) – stanowiących jednocześnie istniejące lub potencjalne siedliska modraszków (6179, 6177) – wpływ ma zaniechanie koszenia przez co wzrasta także udział gatunków nitrofilnych bylin oraz postępuje zarastanie nalotem krzewów i drzew. Z kolei na stan torfowisk (7140) oddziałują niekorzystnie: zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie, postępująca sukcesja, a także zabudowa.

Dla siedlisk, dla których zidentyfikowano istniejące zagrożenia, wskazano cele działań ochronnych oraz ustalono konkretne działania ochronne w zakresie ochrony czynnej, działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania, a także określono konieczność uzupełnienia stanu wiedzy o wybranych przedmiotach ochrony.

Dla siedlisk przyrodniczych i gatunków, których stan ochrony oceniono jako właściwy, jako cel działań wskazano utrzymanie istniejącego stanu, natomiast dla pozostałych celem tym jest przywrócenie lub poprawa właściwej struktury i funkcji siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków.

Ww. siedliska łąkowe wymagają prowadzenia ekstensywnego użytkowania kośno-pastwiskowego wraz z wycinką nalotu drzew i krzewów. Ochrony czynnej wymagają: torfowiska - w zakresie działań polegających na likwidacji starych rowów melioracyjnych, łągi - w zakresie usuwania roślin inwazyjnych, a populacje głowacza i minoga - w zakresie eliminowania w trakcie

odłowów kontrolnych niepożądanych gatunków ryb: miętusa, węgorza i pstrąga tęczowego. W stosunku do łęgów niezbędne jest również podjęcie ochrony poprzez utrzymanie powierzchni siedliska wraz z poprawą jego struktury (usuwanie wybranych gatunków drzew).

W celu poprawy ciągłości siedliska i możliwości migracji populacji głowacza białopłetwego istotna jest likwidacja istniejących progów lub ich przebudowa na bystrza albo budowa przepławek dla organizmów wodnych.

Zaplanowany monitoring dotyczy kontroli płatów siedlisk przyrodniczych i oceny ich stanu zachowania w zakresie wykonywania działań ochronnych oraz oceny stanu populacji gatunków, a także kontroli czystości wód rzeki Dzikiej Orlicy. Jako uzupełnienie wiedzy wskazano na konieczność potwierdzenia występowania osobników 6177 modraszka telejusa i 1037 trzepli zielonej oraz lokalizacji siedlisk tych gatunków. Z uwagi na efemeryczność siedliska należy poddać kontroli, czy w dolinie rzeki Orlicy i jej dopływach nadal występują procesy umożliwiające cykliczne tworzenie się siedliska 3270 Zalewane muliste brzegi rzek z roślinnością i czy jest odpowiednia liczba potencjalnych miejsc, gdzie mogą się one wytwarzać.

Plan zadań ochronnych zawiera także wskazania do zmian w istniejącym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego miejscowości Lasówka (gm. Bystrzyca Kłodzka) oraz Niemojów (gm. Międzylesie) w celu ograniczenia możliwego negatywnego wpływu na przedmioty ochrony Obszaru.

Sporządzenie planu ochrony dla Obszaru nie jest konieczne. Plan zadań ochronnych jest wystarczającym narzędziem do zapewnienia ochrony przedmiotom ochrony w obszarze.

Ustanowienie planu zadań ochronnych poprzedzone zostało przeprowadzeniem postępowania z udziałem społeczeństwa.

Pierwsze spotkanie informacyjne, na którym przedstawiono założenia projektu POIS.05.03.00-00-186/09 „Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 na obszarze Polski”, współfinansowanego ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, listę obszarów, dla których sporządzane będą plany zadań ochronnych oraz zasady współpracy odbyło się 4 marca 2010 r. Na spotkanie zaproszone zostały właściwe samorządy gminne, na terenie których znajdują się obszary Natura 2000, dla których będą opracowywane plany zadań ochronnych.

W dniu 1 marca 2011 r. w Biuletynie Informacji Publicznej i w siedzibie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu (na tablicy ogłoszeń) oraz w Gazecie Wyborczej o zasięgu wojewódzkim ukazało się obwieszczenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 28 lutego 2011 r. o zamiarze przystąpienia do opracowywania projektów planów zadań ochronnych dla 11 obszarów Natura 2000 w województwie dolnośląskim, w tym dla

Obszaru Dzika Orlica. Ponadto obwieszczenie zostało wysłane do Urzędu Miasta i Gminy Szczytna, Bystrzyca Kłodzka i Międzylesie, z prośbą o umieszczenie w miejscach zwyczajowo przyjętych.

W procesie prac nad planem zadań ochronnych dla Obszaru zorganizowano dwa spotkania informacyjne i dwa dyskusyjne spotkania Zespołu Lokalnej Współpracy, na które zaproszono osoby i podmioty prowadzące działalność gospodarczą w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, przedstawiciele samorządów, organizacji pozarządowych, grupę ekspertów oraz inne zainteresowane strony. Podczas spotkań omówiono zasady pracy nad projektem planu zadań ochronnych, przedstawiono obecny stan wiedzy o Obszarze i jego przedmiotach ochrony. Poza tym omawiano kwestie korekty granic Obszaru, SDF-u, zapisy dokumentów planistycznych oraz omówiono rzeczywiste i potencjalne zagrożenia, jakie zidentyfikowano w obszarze. Uzgodniono także cele ochrony, ustalono działania ochronne oraz określono zasady monitoringu działań ochronnych i przedmiotów ochrony. Planowana wizja terenowa z uwagi na trudne warunki atmosferyczne nie odbyła się.

Obwieszczeniem z dnia 24 lutego 2014 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu zawiadomił o możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu poprzez zapoznanie się z projektem planu zadań ochronnych i możliwości składania uwag i wniosków. Informacja została podana do publicznej wiadomości zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt. 1, 2, 3, 4 i 5 *ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2013 r. poz. 1235 ze zm.) i w związku z art. 28 ust. 4 *ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody* (Dz. U. z 2013 r., poz. 627 ze zm.). Obwieszczenie zostało zamieszczone na stronie internetowej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu w dniach 27 lutego – 20 marca 2014 r., a także ukazało się drukiem w prasie lokalnej (dodatku dolnośląskim Gazety Wyborczej) w dniu 27 lutego 2014 r. Obwieszczenia zostały również wywieszane na tablicach ogłoszeń m.in.:

- Urzędu Miasta i Gminy Bystrzyca Kłodzka w terminie: 27 lutego - 20 marca 2014 r.,
- Urzędu Miasta i Gminy Międzylesie w terminie: 26 lutego - 19 marca 2014 r.,
- Urzędu Miasta i Gminy Szczytna w terminie: 27 lutego - 20 marca 2014 r.

Projekty Zarządzenia i dokumentacji Planu zostały także udostępnione na Platformie Informacyjno-Komunikacyjnej (pzo.gdos.gov.pl).

Osoby zainteresowane projektem miały 21 dni na składanie uwag i wniosków.

Polski Związek Wędkarski (PZW) Okręg w Wałbrzychu poinformował, że nie wnosi uwag do projektu Zarządzenia, wskazując jednocześnie, że już obecnie realizuje działania chroniące populację głowacza i minoga w ramach prowadzonej gospodarki rybackiej w granicach XI.2 obwodu rybackiego rzeki Dzika Orlica nr 1. Również Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu

(RZGW) poinformował, że w ww. obwodzie rybackim uprawnionym do rybactwa jest właśnie PZW Okręg w Wałbrzychu oraz zaproponował, aby tutaj Dyrekcja zwróciła się do jednostki opiniującej operaty rybackie o uwzględnienie wpływu niepożądanych gatunków ryb w nowo opracowywanym operacie. Z uwagi na fakt, iż PZW ww. działanie obecnie realizuje, propozycję tą odrzucono. Uwzględniono natomiast uwagę RZGW, aby ograniczyć podmioty odpowiedzialne za to działanie do RDOŚ i użytkownika rybackiego. Ponadto nie uwzględniono uwagi dotyczącej wskazania określonych wielkości progowych hodowli ryb, bowiem ma to być dopiero jedno z działań do wykonania w czasie obowiązywania PZO. Zgodnie z sugestiami dotyczącymi działań mających na celu udrażnianie rzeki, wzięto pod uwagę i zmieniono odpowiednie zapisy działania wskazującego, aby istniejące progi przebudowywać na bystrza lub wykonywać przepławki dla ryb (zamiast likwidacji progów) – uwzględniając ograniczenia finansowe tej instytucji.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu wskazał, że nie zgłasza uwag do projektu PZO, informując przy tym, iż rzeka Dzika Orlica objęta jest programem monitoringu diagnostycznego na lata 2016-18, a badania prowadzone będą w punkcie Niemojów-Bartoszovice.

Ogólne uwagi do projektu planu przekazane przez Regionalną Dyrekcję Lasów Państwowych dotyczyły prawidłowego wskazywania lokalizacji przedmiotów ochrony (w szczególności siedlisk leśnych i łąkowych), do których kierowane są działania – co zostało w większości uwzględnione, a także wskazywały, aby nie stosować metody ochrony biernej siedlisk leśnych jako rzekomo sprzecznej z wymogami obszarów Natura 2000 – uwaga została odrzucona z uwagi na fakt, że w opinii ekspertów pozostawienie płatów bez zabiegów hodowlanych jest jednak dla wielu siedlisk (w szczególności tych rzadkich) wskazane. Wniesiono także uwagę, aby zastosować zasadę nie kierowania zadań wykraczających poza gospodarkę leśną do jednostek LP, tylko w pierwszym rzędzie do organu nadzorującego obszar – uwagę uwzględniono, tam gdzie jest to zasadne.

Szczegółowe uwagi zostały przekazane przez poszczególne Nadleśnictwa:

Nadleśnictwo Międzyzlesie wniosło uwagę, aby usunąć działkę nr 37 obręb Poniatów z listy lokalizacji występowania modraszka *nausitosa* – uwaga została uwzględniona. Kolejna uwaga dotyczyła zmiany zapisu działania ochronnego w stosunku do siedliska *91E0 – łągi olszowe, poprzez dodanie zapisu o stopniowej przebudowie drzewostanów z podaniem docelowego składu gatunkowego. Uwagę odrzucono uznając, że ze względów przyrodniczych bardziej wskazane będzie pozostawienie wydzielenia bez wskazań gospodarczych. Ponadto zgodnie z sugestią ww. Nadleśnictwa zrezygnowano z zapisów dotyczących ręcznego wrywania okazów niecierpka gruczołowatego (z powodu nieskuteczności tych działań), natomiast w stosunku do zwalczania barszczu Mantegazziego dodano zapis dotyczący dostosowania używanych środków chemicznych do standardów FSC.

Odnosząc się uwag Nadleśnictwa Bystrzyca Kłodzka do projektu zarządzenia nie uwzględniono sugestii dotyczącej zmiany opisów lokalizacji płatów siedlisk przyrodniczych z danych z Ewidencji Gruntów i Budynków na dane pochodzące z Planów Urządzenia Lasu (PUL). Nie ma potrzeby zmiany zapisu lokalizacji przedmiotów ochrony zgodnie z ww. propozycją, gdyż jednostki zarządzające lasem mają odpowiednie narzędzia do zidentyfikowania lokalizacji siedlisk. W stosunku do wydzielenia 149A-j (dz. ew. nr 3, obręb Mostowice) pozostawiono wskazanie rozpoznania dotyczącego lokalizacji na tej działce siedliska *91E0 (z pozostawieniem tego płata do naturalnej sukcesji bez wskazań gospodarczych), natomiast wykreślono lokalizację na niej stanowiska modraszka *nausitosa*. Uwzględniono sugestie zmiany zapisu działania w stosunku do ww. siedliska także w stosunku do innych wskazanych wydzielen/działek, a także wyodrębniło zapisy dotyczące braku regulacji cieków. Nie wyszczególniono natomiast – zgodnie z propozycją ww. Nadleśnictwa – działań z podziałem na poszczególne nadleśnictwa, gdyż przy podaniu działek ewidencyjnych istnieje możliwość przyporządkowania terenu do danego nadleśnictwa.

Ponadto uwzględniono uwagi Nadleśnictwa Zdroje w stosunku do złej lokalizacji stanowisk siedlisk przyrodniczych o kodach 7140, 6520 i *91E0, a także stanowiska modraszka *nausitosa* (6179) w obrębie podanych przez Nadleśnictwo wydzieleniach leśnych. Na warstwach mapowych pozostawiony jednak będzie dalej – wbrew sugestii Nadleśnictwa – płat siedliska *91D0, zlokalizowany poza obecnymi granicami obszaru, ponieważ według ekspertów jest to cenny przyrodniczo teren proponowany do włączenia w granice obszaru.

Uwagi Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (GDOŚ) dotyczyły treści zarządzenia, w tym wskazanych zagrożeń i ich opisów, uzasadnień zmiany oceny ogólnej siedlisk przyrodniczych i gatunków, wskazanych celów zadań ochronnych, a także podmiotów odpowiedzialnych za wykonanie wskazanych działań ochronnych. Wszystkie techniczne uwagi GDOŚ zostały uwzględnione. Zmodyfikowano zapisy dotyczące celów działań ochronnych dla siedlisk będących przedmiotami ochrony w obszarze. Na wniosek GDOŚ ponownie przeanalizowano zasadność zmiany reprezentatywności lub usunięcia z listy przedmiotów ochrony obszaru wybranych siedlisk przyrodniczych / gatunków i postanowiono:

- usunąć z listy przedmiotów ochrony siedliska: 3270 Zalewane muliste brzegi rzek z roślinnością *Chenopodium rubri* p.p. i *Bidention* p.p., 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) oraz 7120 Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji (zamiast przesunąć je do kategorii D), bowiem siedliska te nie występują obecnie w granicach obszaru (szczegółowe uzasadnienie powyżej),
- pozostawić z dotychczasową oceną gatunek 1037 Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia* (ze wskazaniami do uzupełnienia stanu wiedzy),

- utrzymać obniżenie oceny reprezentatywności populacji gatunku 1060 Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar* do oceny D (poprawiono dotychczasowe zapisy w dokumentacji planu).

Nie uwzględniono uwagi dotyczącej rozszerzenia zapisów dotyczących podmiotów odpowiedzialnych za działania obligatoryjne dla siedlisk łąkowych i siedlisk gatunków motyli - pozostawiając je w formie zgodnej z wytycznymi przyjętymi w projekcie, dotyczącymi podmiotów odpowiedzialnych za wykonanie działań obligatoryjnych.

Pozostawiono dotychczasowy zapis działania ochronnego dla siedliska 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska, który dopuszcza ekstensywne użytkowanie kośne oraz wypas na płatach tych siedlisk, pomimo uwagi GDOŚ iż siedlisko to jest prawie zupełnie nie produktywne z punktu widzenia gospodarczego. Zapis działania jedynie dopuszcza użytkowanie (ze względu na to, że płaty tego siedliska położone są często w obrębie innych siedlisk łąkowych), a nie nakazuje jego wykonanie. Wskazane warunki użytkowania winny zapewnić zachowanie stanu ochrony tego siedliska.

Uwzględniono uwagę dotyczącą działań dla 1096 minoga strumieniowego oraz 1163 głowacza białopłetwego, aby dodać, że zapisy powinny być wprowadzone do nowego operatu rybackiego. Pozostawiono natomiast wskazanie odłowów niepożądanych gatunków ryb, które są wprawdzie gatunkami rodzimymi, ale z uwagi na fakt, że są one gatunkami drapieżnymi, mogą stanowić konkurencję i zagrożenie dla ww. organizmów wodnych. Zmodyfikowano zapis działania dotyczący progów na rzece.

Odnosząc się do uwag do projektu Planu zgłoszonych przez osobę prywatną stwierdzić należy, że zauważone przez nią różnice i nieścisłości pomiędzy dokumentacją a projektem zarządzenia, zostaną wprowadzone podczas ostatecznej aktualizacji tego dokumentu i dostosowania jego treści do zarządzenia. Ze wskazywanych 3 gatunków owadów ostatecznie tylko 1 gatunek – czerwończyk nieparek - został zaproponowany do zmiany oceny reprezentatywności na ocenę D, natomiast modraszka telejus i trzepla zielona pozostają przedmiotami ochrony, jednak w stosunku do nich przeprowadzone zostaną uzupełniające badania mające na celu wyszukanie nowych stanowisk. Zgodnie ze uwagami dopisano dodatkowe zagrożenia potencjalne dla populacji i siedlisk modraszki *nausitosa*, nie doprecyzowywano natomiast zapisów działań ochronnych dotyczących prowadzenia gospodarki kośnej na motylowych łąkach, bowiem pozostawiono je w formie zgodnej z wytycznymi przyjętymi w projekcie dotyczącymi zapisów do PROW.

Projekt zarządzenia został na podstawie art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. Nr 31, poz. 206 ze zm.), uzgodniony przez Wojewodę Dolnośląskiego w dniu 22 kwietnia 2014 r.